

Ukraina har svårt att mobilisera soldater

Att Ukraina efter över två års krig behöver fler soldater är alla överens om, både för att ersätta förluster och ge de som stridit under lång tid möjlighet till vila och återhämtning. Men det är inte så lätt att åstadkomma i ett land där det fortfarande finns demokratiska rättigheter, även om dessa har sina brister, vilket de följande två artiklarna visar.

Trögt för ny mobilisering till Ukrainas armé

Av Jean-Philippe Lefief

Ur *Le Monde*, 31 mars 2024

Att fler måste mobiliseras för att kompensera förluster och avlösa slitna trupper råder det enighet om i Ukraina. Men ämnet är politiskt känsligt, vilket framgår av myndigheternas tveksamhet och en seg debatt i parlamentet.

Även om Ukrainas bundsförvanter skulle leverera alla vapen som utlovats ”har vi inte manskap nog för att använda dem”, medgav i slutet av september en medlem av Voldymyr Zelenskyjs delegation, i en intervju med *Time Magazine*, i samband med den ukrainske statschefens besök i Washington.

Sedan i höstas går frågan inte att undvika: utmattad och efter stora förluster har Ukrainas armé lika mycket behov av fräscha trupper som ammunition, om inte annat så för att kunna hålla sina ställningar efter den misslyckade motoffensiven förra sommaren. Att mobilisera fler är nödvändigt, något som såväl försvarsledningen som civilsamhället och politikerna inser. Men frågan är också laddad, vilket framgån av de styrandes tveksamhet och den utdragna debatten i parlamentet.

Två år efter Rysslands invasion har de första dagarnas patriotiska glöd, då armén ökade från 260 000 till 700 000 man, svalnat och armén har svårt att rekrytera.

Förlusterna i manskap, där president Zelenskyj i slutet av februari angav siffran 31 000 stupade, medan *New York Times* i augusti talade om 70 000 stupade och 120 000 sårade, har tårt på kampviljan. Till detta kommer att fronten hamnat i något av ett dödläge. Då är få redo att gräva ner sig i månader i skyttegravar utan något annat mål än att till varje pris stå emot attackerna från en rysk armé, som är bättre utrustad med till synes outtömlig, eller i varje fall betydligt bättre, tillgång på soldater.

I augusti sade dåvarande försvarsministern Oleksij Reznikov att det inte behövdes någon ytterligare mobilisering. Han förordade i stället bättre organisation av rekryteringen. Men i slutet av sommaren blev bristen på manskap uppenbar. ”Det är orsaken till att brigaderna inom gruppen Tavria [verksamma vid fronten i öster] från september-oktober inte längre var kapabla till något annat än försvar”, heter det i en rapport från Center for Eastern Studies (CES) i Warszawa.

Oreda och korruption

Problemen förvärras av att de trupper som varit i strid i två år i brist på avlösning får stanna allt längre i första linjen. ”Det händer ganska ofta att plutonerna bara består av några soldater och kompanierna av färre än 50 personer (dvs mindre än hälften än när man är fulltalig). Enligt reglementet borde detta leda till en automatisk reträtt. Men i rådande läge går det för det mesta inte att ersätta dessa reducerade enheter. Befälen tvingas därför kräva av sina underordnade att de stannar längre, vilket minskar den tid som finns till förfogande för sömn, måltider och elementär hygien”, heter det i rapporten från CES.

Armén har dessutom tvingats rekrytera alltfler äldre vilket lett till att genomsnittsåldern i Ukrainas armé ligger runt 43 år, dvs tio år mer än i mars 2022, enligt *Time Magazine*. Det gör att den är bland de mest ålderstigna i världen. De stundtals bryska metoderna för rekrytering, orättvisorna vid urvalet och rädslan för att dödas vid fronten har fått ett betydande antal unga ukrainare att försöka komma undan sina militära förpliktelser.

De krigslagar som infördes den 24 februari 2022 tillåter inte män mellan 18 och 60 år att lämna landet. Tjugotusen ska ändå ha gjort det mellan februari 2022 och 31 augusti 2023 genom att ta sig över gränsen till Rumänien, enligt BBC. Enklast har det varit att muta rekryteringsagenter kända för att vara lättpåverkade. Det mest celebra exemplet på detta är Jevgen Borissov, chef för Territoriella rekryteringscentret i Odessa, som köpt sig en villa i Marbella i Spanien för 4 miljoner euro. Ökningen av sådana fall gjorde att president Zelenskyj den 11 augusti beslutade att avskeda cheferna för alla rekryteringscenter, vilket bara ledde till att den kroniska oredan förvärrades.

Registreringen fungerade relativt väl för dem födda på 1980-talet eller decennierna innan. Men ”den djupa kris som drabbade militära strukturer i början av 2000-talet gjorde att det arbetet helt upphörde”, skriver CES i sin rapport. ”Följden har blivit att registren över män i trettioårsåldern och en del i tjugofemårsåldern är ofullständiga [...] och kriget har bara förvärrat problemen, främst till följd av de inre befolkningsrörelser det inneburit”, skriver de polska forskarna och understryker orättvisorna i urvalet.

Volodymyr Artyuch, chef för militärförvaltningen i oblasten Sumy, sade således i oktober att bara 8 procent av de vapenföra där hade blivit mobiliserade. I regionen Zaporizjzja låg siffran officiellt på 40 procent och bland dem som mobiliserats var de sämst ställda socialgrupperna överrepresenterade.

Sedan i höstas råder konsensus om att mobiliseringen måste utvidgas och också ske mer rättvist. Men president Zelenskyj, som är medveten om vad som står på spel och i behov av att slå vakt om sin popularitet – framför allt bland de unga som utgör själva kärnan i hans väljar-kår, tycks dra sig för att skrida till handling. Ett första lagförslag om att sänka åldern för mobilisering från 27 till 25 år antogs den 30 maj i fjol, men har fortfarande inte getts laga kraft.

”Det är människor, människoliv”

Den 19 december tillkännagav statschefen att armén avsåg att mobilisera ytterligare mellan 450 000 och 500 000 man, samtidigt som han tillade att han inte var övertygad om att detta krav var välgrundat, och uppdrog åt Valerij Zaluznyj, dåvarande överbefälhavare, att utarbeta planerna för detta. Många såg detta som ett sätt att lägga ansvaret för ett besvärligt beslut på en arméledning som redan var utsatt för kritik efter den misslyckade motoffensiven och de svåra förlusterna. General Zaluznyj, som inte dolde sin oenighet med presidenten i frågan, fick lämna sin post den 8 februari.

”Jag ser inte heller nu någon nödvändighet att mobilisera en halv miljon, inte för att jag vill hålla mig väl med någon, utan för att det handlar om människor, om människoliv. Jag har ännu inte sett tillräckligt tydliga detaljer för att kunna säga: en halv miljon måste mobiliseras”, sade Volodymyr Zelenskyj i slutet av januari och underströk då också att kostnaderna för denna åtgärd skulle uppgå till 14 miljarder euro.

Ett första förslag till förändring av lagen om mobilisering lades fram för Ukrainas parlament den 25 december, vilket uppfattade som att man ville försöka låta texten passera obemärkt. Förutom förslaget att sänka åldern för mobilisering visade sig en rad andra inslag, som att skicka mobiliseringsorder per e-post, att inkalla lätt handikappade, nya restriktioner i rörelsefriheten och skärpta sanktioner mot dem som inte hörsammade inkallelseordern,

oförenliga med konstitutionen, respekten för mänskliga rättigheter eller lagstiftningen i allmänhet. Exempelvis går det inte att kräva att någon ska ha tillgång till internet.

”Kaotisk och långsam” process

Den 11 januari avvisade regeringen den första behandlingen av ärendet för att den 30 januari lägga fram ett nytt förslag, som också varit kontroversiellt. Förutom att öka mobiliseringen föreslog texten demobilisering av dem som varit i tjänst i trettiosex månader – att jämföra med att tjänstgöringstiden hittills varit obegränsad. Förslaget antogs vid en första läsning den 7 februari, men 4 000 ändringsförslag hade tillkommit. Den 26 mars hade 2 815 av dem behandlas i utskott.

”Även om processen allmänt varit demokratisk och debatten fri gör de institutionella svagheter i Ukraina och bristen på tydligt ledarskap från landets högsta ledning att den blir kaotisk och långsam”, skriver Stockholm Centre for Eastern European Studies.

Oförmågan att skapa vältränade reserver och omorganisera centren för rekrytering har påverkat den ukrainska arméns förmåga, lyder bedömningen från CSE. ”Behovet av en ständig förbättring på det området är av avgörande betydelse om Ukraina fullt ut ska kunna dra nytta av den tekniska assistansen från Väst”, heter det vidare i rapporten från det polska institutet. ”Samtidigt får man inte glömma att den nya lagen inte omedelbart kan förbättra situationen inom armén då det kommer att ta flera månader både att rekrytera nya soldater och sedan sätta in dem vid fronten.”

Illegal rekrytering av soldater upprör unga ukrainare

Av Thomas d'Istria

Ur Le Monde, 29 mars 2024

Efter två år av krig lider Kyivs armé brist på soldater. Men lagförslaget om att kalla in fler försätter att vara blockerat i parlamentet.

Problemen för Oleg började när han var på väg till sitt arbete på en bar-restaurant i Odessa. Det var alldeles i början av mars. ”Ett femtontal soldater i uniform steg på den trådbuss där jag befann mig”, säger denne 31-årige ukrainare som fortfarande är upprörd. Han, i likhet med många andra, vill förbli anonym. Oleg är barman och lider av en svår sjukdom i nervsystemet. Han var van vid militärpatruller på jakt efter män att mobilisera på gatorna i hamnstaden. Men den dagen, trots att han hade alla nödvändiga dokument, blev han arresterad, ombedd att stiga av bussen och tillsammans med ”sju andra killar” fördd till ett rekryteringscenter. Knappt hann han meddela sin familj och sin arbetsgivare innan mobiltelefonen konfiskerades.

Olegs mor ringde genast den unga advokaten Marija, som också den här dagen är med på ett litet kafé. Marija, som också vill vara anonym, biträder nu sin klient i alla procedurer som rör hans hälsotillstånd. Vid arresteringen, då Oleg fortfarande var påverkad av den tunga mediciner som krävs varje dag, fick han skriva under flera dokument som gav administrationen för centret rätt att ställa honom inför en medicinsk kommission, ”trots att det inte är tillåtet”, påpekar advokaten. Efter undersökning bedömde militärläkarna att han var vapenför. ”Det räcker med att en man har två armar, två ben och ett huvud för att han ska anses i stånd att strida”, säger juristen upprört. ”Rekryteringscentra har blivit en zon där inga rättigheter gäller. Det skadar bilden av armén.”

De senaste månaderna har det förekommit alltfler rapporter om illegal mobilisering och brutalitet från militärens sida. Medan Ukraina i början av den ryska invasionen i februari 2022 kunde räkna med tiotusentals frivilliga har landets försvarsmakt det nu allt svårare med rekryteringen. Och armén befinner sig i svårigheter längs hela frontlinjen och behovet är akut att rekrytera nya soldater för att avlösa utmattade soldater och ersätta stupade och sårade. De

soldater som varit i strid sedan två år klagat över bristen på unga rekryter, medelåldern är hög i armén (något över 40 år).

I mitten av december i fjol berörde president Volodymyr Zelenskyj behovet av att mobilisera mellan 450 000 och 500 000 nya soldater. Men ett lagförslag i ärendet förblir blockerat i parlamentet. En första behandling av texten ägde rum i början av februari. Den skulle göra det möjligt för soldater att få komma hem efter tre års tjänstgöring, för närvarande är tjänstgöringstiden obegränsad, och straffåtgärder (förlust av körkort, spärrade bankkonton) mot motsträviga till mobilisering.

Impopulära åtgärder

En annan viktig åtgärd handlar om att sänka mobiliseringsåldern från 27 till 25 år. Det hade parlamentet godkänt redan i juli 2023. Men president Zelenskyj har aldrig undertecknat den. I största allmänhet moltiger presidenten i den avgörande frågan om mobilisering på grund av att hela projektet är hårt kritiserat i samhället.

Efter den första behandlingen i parlamentet, den 7 februari, har deputerade av alla åsiktsriktningar lämnat in fyratusen ändringsförslag. ”Ju mer vi dröjer, desto mer ökar trycket”, suckar Mykola Kniajytskyj, deputerad för oppositionspartiet Europeisk Solidaritet, som är kritisk till det som hänt med lagförslaget. ”Ingen vill ta ansvaret för texten. För de deputerade är allt som räknas att visa befolkningen att de skyddar deras rättigheter och att de inte är ansvariga för något som helst.”, säger han.

Ute i landet hankar sig mobiliseringen fram. Rekryterarna kan inte längre luta sig mot de stämningar som rådde de första månaderna av kriget och tvingas därför tillgripa impopulära åtgärder. Kontroller sker regelbundet på järnvägs- och busstationer, på barer, nattklubbar och idrottsanläggningar.

I Odessa, i fredstid en stad känd för sin feststämning, verkar allt normalt vid en första anblick. Men om gatorna nu är lugnare än vanligt på grund av de dröjar- och missilattacker som regelbundet sker påpekar Iryna, som håller en liten kiosk-kafé nära busstationen, att det också har att göra med risken för att bli arresterad av rekryterarna. ”Grabbarna som bor långt ifrån centrum ser till att komma tidigt in till staden och ge sig av mycket sent”, säger hon.

”Många av dem som använder allmänna transportmedel för att ta sig till Odessa säger också att det förekommer mycket kontroller och arresteringar”, uppger Dmytro, 33, en skäggprydd man bosatt i centrum av staden, där kontrollerna är mindre frekventa. För att kunna röra sig använder sig många av hans bekanta av plattformen Telegram där användarna upplyser om zoner där kontroller upprättats.

Hårdhänta arresteringar

En Odessabo vi träffar har blivit frikallad från militärtjänst på grund av sitt företag. Som många ukrainare oroar han sig för den enorma bristen på ammunition och otillräckligt stöd från Väst, men det får honom inte att enrollera sig. Ändå råder det för honom ingen tvekan om att karlarna måste slåss för att försvara sitt land. ”Det är en fråga om liv eller död. Men jag gillar inte de metoder som används vid rekrytering i Odessa eller på andra håll”, säger han.

Militären i rekryteringscentra i Odessa har rykte om sig att vara särskilt brutal. Ett stort antal videor med bilder på hårdhänta arresteringar sprids på sociala medier. De bilderna, en del av dem gripna ur sitt sammanhang, väcker indignation och upprör en del av samhället.

Incidenter där grupper av ukrainare drabbar samman med rekryterare i landets västra delar har också nyligen delats på samma sociala medier. Ett tecken på spänningarna är att Oleksandr Pavljuk, chef för landets markstyrkor, i söndags på Telegram gav en reprimand åt medier och bloggare som delar meddelanden om protester mot mobiliseringen och anklagade dem för att

spela Rysslands spel. ”Det har gått så långt att det handlar om trakasserier mot militärer vid rekryteringscentra och moraliskt stöd till dem som försöker dra sig undan försvaret av Ukraina”, skrev han.

Anastasia Oleksandrivna, advokat vid juristfirman Zachist, uppger att armén sedan ett halvår börjat använda sig av illegal rekrytering. Hon uppger att hälften av de fall med mobilisering som hennes advokatfirma handhar gäller män yngre än 27 år ”som blivit illegalt förda till rekryteringscentra” för att sedan hamna inför en medicinsk kommission.

Efter att ha bedömts som vapenföra ”framställs dessa män som frivilliga trots att de aldrig uttryckt något önskemål om det”. Ofta hinner de inte vända sig till någon advokat. ”Vi har fall där anställda vid rekryteringscentra använder sig av psykologisk påtryckning och i vissa fall fysisk”, uppger hon. Den andra kategorin fall hennes firma arbetar med handlar om personer som mobiliserats ”på illegal väg”, trots att deras situation familje- och yrkesmässigt eller medicinskt borde ha gjort att de frikallats.

När sådana historier sprids på sociala medier blir befolkningen skräckslagen, säger advokat Oleksandrivna. Hennes juristfirma har för övrigt skapat en app som gör det möjligt att i en nödsituation omedelbart få kontakt med en advokat. Yrkeshemligheten gör att hon inte vill tala om hur många abonnenter denna betalservice har. Men hälften av dem är yngre än 27 eller också äldre män, som ännu inte mobiliserats.

På frågan om han känner sig redo att ansluta sig till armén svarar Dmytro att ”ingen har väl lust att ta till vapen. Men egentligen är det väl så som det kommer att sluta för oss allihopa”.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Cédric Pietralunga: [Ukraina tvingas sänka sina militära ambitioner](#)

Jonas Sjöstedt: [Låt all export av ammunition gå till Ukraina](#)

[Sänkt ålder för militärtjänst i Ukraina](#) (Aftonbladet 2/4-2024)

[Ukraina sänker mobiliseringsåldern till 25 år](#) (DN 2/4-2024)